

כסלו התשע"ד

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

עשו אדם ואמות העולם

לפרשת וישלח

1. מלכים א' י"ח א - ל"ט:
א וַיְהִי יָמִים רַבִּים, וַדְּבַר-ה' הָיָה אֶל-אֱלֹהֵינוּ, בְּשִׁנָּה
הַשְּׁלִישִׁית לְאָמֹר: לֵךְ הֲרָאָה אֶל-אַחָאָב, וְאֶתְנָה מָטָר עַל-

2. סנהדרין ל"ט ע"ב:

"יבוא עובדיה שדר בין שני רשעים, אחאב ואיזבל, ולא
למד ממעשיהם ויפרע מעשו הרשע שדר בין שני צדיקים,
יצחק ורבקה, ולא למד ממעשיהם"

3. דניס בילי, הגיאוגרפיה של המקרא, בתרגומו של

דניאל שר, עמ' 233

אדם שוכנת הרחק ממרכזי ישוב, ויפה הגדיר אותה
עובדיה: "שכני בחגוי-סלעי" (ג). האדומים לא היו כיתר
העמים שבקרבת עם ישראל, הם לא יכלו לקוות להשיג
את מחייתם על ידי חקלאות, וגם לא להחזיק בעדרים
גדולים של כבשים דשנים כמו המואבים, ולכן מצאו את
מחייתם במסחר. עושרם בא להם מן הנחושת ומשיירות
הגמלים בדרום, העמוסות מוצרי-מותרות של ערב
הדרומית ושל אפריקה, העושות דרכן מן החסמה
לאדום. מסחר זה הביאם במגע עם עולם המזרח שעמים
אחרים הכירוהו רק לפי השמועה, וכך יצא להם בקרב
הישראלים שם של יודעים בחכמה ובנפלאות

4. עובדיה

"יעד הגבול שלחוד כל אנשי בריתך. השיאוך, יכלו לך
אנשי שלומך".

"שמועה שמענו מאת ה' וציר בגויים שלח, קומו ונקומה
עליהם למלחמה".

5. ירמיהו מ"ט ז-כ"ב:

לְאָדוּם, כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת, הָאֵין עוֹד חֲכֵמָה, בְּתִימֹן;
אֲבֹדָה עֲצָה מִבְּנִים, נִסְרָחָה חֲכֵמָתָם. ח נָסוּ הַפְּנוּ הָעֵמִיקוּ
לְשִׁבְתָּ, יִשְׁבִּי דָדָן: כִּי אִיד עָשׂוּ הַבָּאֲתִי עֲלִי, עַת פִּקְדֹתַי.
ט אִם-בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ, לֹא יִשְׁאָרוּ עוֹלָלוֹת; אִם-גִּנְבִּים
בְּלִילָה, הִשְׁחִיתוּ דָם. י כִּי-אֲנִי חִשַּׁפְתִּי אֶת-עֵשׂוֹ, גְּלִיתִי
אֶת-מִסְתָּרָיו, וְנִחַבְתָּ, לֹא יוֹכֵל; שִׁדְד זָרְעוֹ וְאָחִיו וְשִׁכְנָיו,
וְאֵינְנוּ. יא עֲזָבָה יִתְמִיךְ, אֲנִי אֲחִיָּה; וְאֶלְמָנוֹתֶיךָ, עָלֶי
תִּבְטְחוּ. {ס} יב כִּי-כֹה אָמַר ה', הִנֵּה אֲשֶׁר-אֵין מִשְׁפָּטָם
לְשִׁתּוֹת הַכּוֹס שְׁתּוֹ וְשִׁתּוֹ, וְאֶתְהָ הוּא, נִקְוָה תִּנְקָה: לֹא

א וַיְהִי יָמִים רַבִּים, וַדְּבַר-ה' הָיָה אֶל-אֱלֹהֵינוּ, בְּשִׁנָּה
הַשְּׁלִישִׁית לְאָמֹר: לֵךְ הֲרָאָה אֶל-אַחָאָב, וְאֶתְנָה מָטָר עַל-
פְּנֵי הָאֲדָמָה. ב וַיֵּלֶךְ, אֱלֹהֵינוּ, לְהֲרָאוֹת, אֶל-אַחָאָב; וְהִרְעֵב
חֶזֶק, בְּשִׁמְרוֹן. ג וַיִּקְרָא אַחָאָב, אֶל-עֲבָדָהוּ אֲשֶׁר עַל-
הַבַּיִת; וְעֲבָדָהוּ, הָיָה יָרָא אֶת-ה' מְאֹד. ד וַיְהִי בְּהִכְרִית
אִיזָבֵל, אֶת נְבִיאֵי ה'; וַיִּקַּח עֲבָדָהוּ מֵאָה נְבִיאִים,
וַיַּחְבֵּאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בְּמַעְרָה, וְכִלְכָּלָם, לְחֵם וְמִים. ה
וַיֹּאמֶר אַחָאָב, אֶל-עֲבָדָהוּ, לֵךְ בְּאַרְצָךְ אֶל-כָּל-מַעֲיָנֵי הַמַּיִם,
וְאֶל כָּל-הַנְּחָלִים; אוֹלֵי נִמְצָא חֲצִיר, וְנִחַתָּה סוּס וְפָרָד,
וְלֹא נִכְרִית, מִהַבְּחֵמָה. ו וַיִּחְלְקוּ לָהֶם אֶת-הָאָרֶץ, לְעֵבֶר-
בָּה: אַחָאָב הֵלַךְ בְּדָרֶךְ אַחַד, לְבָדוֹ, וְעֲבָדָהוּ הֵלַךְ בְּדָרֶךְ-
אַחַד, לְבָדוֹ. ז וַיְהִי עֲבָדָהוּ בְּדָרֶךְ, וְהִנֵּה אֱלֹהֵינוּ לִקְרָאתוֹ;
וַיִּכְרְהוּ, וַיַּפֵּל עַל-פְּנָיו, וַיֹּאמֶר, הֲאֵתָה זֶה אֲדַנִּי אֱלֹהֵינוּ. ח
וַיֹּאמֶר לוֹ, אֲנִי; לֵךְ אָמַר לְאֲדַנִּיךָ, הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ. ט וַיֹּאמֶר,
מָה חֲסָאֲתִי: כִּי-אֵתָה נָתַן אֶת-עֲבָדָךְ, בְּיַד-אַחָאָב--
לְהַמִּיתָנִי. י חִי ה' אֱלֹהֶיךָ, אִם-יִשְׁ-גוֹי וּמִמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא-
שָׁלַח אֲדַנִּי שָׁם לְבַקֶּשְׁךָ, וְאָמְרוּ, אָן; וְהִשְׁבִּיעַ אֶת-
הַמִּמְלָכָה וְאֶת-הַגּוֹי, כִּי לֹא יִמְצָאָהָ. יא וְעַתָּה, אֵתָה
אָמַר: לֵךְ אָמַר לְאֲדַנִּיךָ, הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ. יב וְהָיָה אֲנִי אֲלֶיךָ
מֵאֵתָךְ, וְרוּחַ ה' יִשָּׁאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא-אֲדַע, וּבָאֲתִי לְהַגִּיד
לְאַחָאָב וְלֹא יִמְצָאֲךָ, וְהִרְגֵנִי; וְעֲבָדָךְ יָרָא אֶת-ה', מִנְעֵרְכִי.
יג הֲלֹא-הִגַּד לְאֲדַנִּי, אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתִי, בְּהִרְגֵי אִיזָבֵל, אֶת
נְבִיאֵי ה'; וְאַחָאָב מְנַבֵּיאֵי ה' מֵאָה אִישׁ, חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים
אִישׁ בְּמַעְרָה, וְאֶכְלָכָלָם, לְחֵם וְמִים. יד וְעַתָּה אֵתָה אָמַר,
לֵךְ אָמַר לְאֲדַנִּיךָ הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ; וְהִרְגֵנִי. {ס} טו וַיֹּאמֶר,
אֱלֹהֵינוּ, חִי ה' צְבָאוֹת, אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו: כִּי הַיּוֹם,
אֲרָאָה אֲלֵינוּ. טז וַיֵּלֶךְ עֲבָדָהוּ לִקְרָאת אַחָאָב, וַיִּגַּד-לוֹ;
וַיֵּלֶךְ אַחָאָב, לִקְרָאת אֱלֹהֵינוּ. יז וַיְהִי כִּרְאוֹת אַחָאָב, אֶת-
אֱלֹהֵינוּ; וַיֹּאמֶר אַחָאָב אֲלֵינוּ, הֲאֵתָה זֶה עֹכֵר יִשְׂרָאֵל. יח
וַיֹּאמֶר, לֹא עֹכֵרְתִי אֶת-יִשְׂרָאֵל, כִּי אִם-אֵתָה, וּבֵית אֲבִיךָ--
בְּעֹזְבְּכֶם אֶת-מִצּוֹת ה', וַתֵּלֶךְ אַחֲרַי הַבְּעָלִים. יט וְעַתָּה,
שָׁלַח קִבְץ אֲלֵי אֶת-כָּל-יִשְׂרָאֵל--אֶל-הַר הַפְּרָמָל; וְאֵת-

12. ספר עובדיה

א חזון, עבד־יה: כֹּה-אָמַר ה' אֱלֹהִים לְאָדָם, שְׁמוּעָה שָׁמַעְנוּ מֵאֵת ה' וְצִיר בְּגוֹיִם שָׁלַח—קוֹמוּ וְנִקְוֵמָה עֲלֵיהֶ, לְמַלְחָמָה. בַּהֲנֵה קִטֹן נִתְתִיךָ, בְּגוֹיִם: בְּזוּי אֶתָּה, מֵאֲדָ. ג' זָדוֹן לְבֶן הַשִּׁיאָךְ, שְׂכָנֵי בְּחַגְוֵי-סֹלַע מְרוֹם שָׁבְתוּ; אָמַר בְּלִבּוֹ, מִי יוֹרְדֵנִי אֶרֶץ. ד' אִם-תִּגְבִּיחַ כְּנֶשֶׁר, וְאִם-בֵּין כּוֹכְבִים שָׁיִם קִנְךָ—מִשָּׁם אוֹרִיךָ, נָאִם ה'. ה' אִם-גִּנְבִים בָּאוּ-לָךְ, אִם-שׂוֹדְדֵי לֵלָה—אֵיךְ נִדְמִיתָה, הֲלוֹא יִגְבּוּ דָבָר; אִם-בְּצָרִים בָּאוּ לָךְ, הֲלוֹא יִשְׁאִירוּ עֲלֵיכֶם. ו' אֵיךְ נִחַפְשׁוּ עֵשׂוֹ, נִבְעוּ מִצִּפְנֵינוּ. ז' עַד-הִגְבּוֹל שְׁלַחֲוֹךְ, כָּל אֲנָשִׁי בְרִיתֶךָ—הַשִּׁיאֹת וְכָלוּ לָךְ, אֲנָשִׁי שְׁלַמְךָ; לַחֲמֹךְ, יִשִּׁימוּ מִזֹּר תַּחֲתֶיךָ—אֵין תְּבוּנָה, בּוֹ. ח' הֲלוֹא בְּיוֹם הַהוּא, נָאִם-ה', וְהֶאֱבַדְתִּי חֲכָמִים מֵאָדָם, וְתְבוּנָה מֵהָר עֵשׂוֹ. ט' וְחַתּוֹ גְּבוּרֶיךָ, תִּימֹן, לְמַעַן יִפְרֹת-אִישׁ מֵהָר עֵשׂוֹ, מִקְטָל. י' מִחֲמַס אַחִיךָ יַעֲקֹב, תִּכְסֹךְ בּוֹשָׁה; וְנִכְרַתְּ, לְעוֹלָם. יא' בְּיוֹם עֲמַדְךָ מִנְגֵד, בְּיוֹם שְׁבוֹת זָרִים חִילוֹ; וְנִכְרַים בָּאוּ שְׁעָרוֹ, וְעַל-וִירוּשָׁלַם יָדוּ גּוֹרֵל—גַּם-אֶתָּה, כְּאֶחָד מֵהֶם. יב' וְאֶל-תִּרְאָ בְּיוֹם-אַחֲרֶיךָ, בְּיוֹם נִכְרוֹ, וְאֶל-תִּשְׁמַח לְבָנֶי-יְהוּדָה, בְּיוֹם אֲבָדָם; וְאֶל-תִּגְדֹל פִּיךָ, בְּיוֹם צָרָה. יג' אֶל-תְּבוֹא בְּשַׁעַר-עַמִּי בְּיוֹם אֲיָדָם, אֶל-תִּרְאָ גַם-אֶתָּה בְּרַעְתּוֹ בְּיוֹם אֲיָדוֹ; וְאֶל-תִּשְׁלַחְנָה בְּחִילוֹ, בְּיוֹם אֲיָדוֹ. יד' וְאֶל-תַּעֲמֹד, עַל-הַפָּרֶקֶת, לְהַכְרִית, אֶת-פְּלִיטָיו; וְאֶל-תִּסְגֹר שְׁרִידָיו, בְּיוֹם צָרָה. טו' כִּי-קָרוֹב יוֹם-ה', עַל-כָּל-הַגּוֹיִם: כָּאֲשֶׁר עֲשִׂיתָ יַעֲשֶׂה לָךְ, גְּמֹלְךָ יִשׁוּב בְּרֵאשֶׁתְךָ. טז' כִּי, כָּאֲשֶׁר שְׁתִּיתֶם עַל-הָר קִדְשִׁי, יִשְׁתּוּ כָל-הַגּוֹיִם, תִּמִּיד; וְשִׁתּוּ וְלָעוּ, וְהָיוּ פְּלוֹא הָיוּ. יז' וּבְהָר צִיּוֹן תִּהְיֶה פְּלִיטָה, וְהָיָה קִדְשׁ; וְיִרְשׁוּ בֵּית יַעֲקֹב, אֶת מוֹרְשֵׁיהֶם. יח' וְהָיָה בֵּית-יַעֲקֹב אִשׁ וּבֵית יוֹסֵף לְהַבָּה, וּבֵית עֲשׂוֹ לְקֶשֶׁת, וְדָלְקוּ בָהֶם, וְאָכְלוּ; וְלֹא-יִהְיֶה שְׁרִיד לְבֵית עֲשׂוֹ, כִּי ה' דָּבָר. יט' וְיִרְשׁוּ הַנְּגֹב אֶת-הָר עֲשׂוֹ, וְהִשְׁפִּילָה אֶת-פְּלִשְׁתִּים, וְיִרְשׁוּ אֶת-שְׂדֵה אֲפְרַיִם, וְאֶת שְׂדֵה שְׁמֶרוֹן; וּבְנִימֹן, אֶת-הַגִּלְעָד. כ' וְגַלְתָּ חֲחַל-הַזָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר-כָּנַעְנִים, עַד-צָרְפַת, וְגַלְתָּ וִירוּשָׁלַם, אֲשֶׁר בְּסִפְרָד—יִרְשׁוּ, אֶת עַרְי הַנְּגֹב. כא' וְעָלוּ מוֹשְׁעִים בְּהָר צִיּוֹן, לְשַׁפֵּט אֶת-הָר עֲשׂוֹ; וְהִתְהַלְּךְ, הַמְּלוּכָה. {ש}

תִּנְקָה, כִּי שָׁתָה תִשְׁתָּה. יג' כִּי בִי נִשְׁבַּעְתִּי נָאִם-ה', כִּי-לִשְׁמָה לְחֶרֶף לְחֶרֶב וְלִקְלָלָה תִּהְיֶה בְּצָרָה; וְכָל-עֲרִיקָה תִּהְיֶינָה, לְחֶרֶבוֹת עוֹלָם. יד' שְׁמוּעָה שָׁמַעְתִּי מֵאֵת ה', וְצִיר בְּגוֹיִם שָׁלוֹחַ; הִתְקַבְּצוּ וּבְאוּ עֲלֵיהֶ, וְקוֹמוּ לְמַלְחָמָה. טו' כִּי-הֲנֵה קִטֹן נִתְתִיךָ, בְּגוֹיִם--בְּזוּי, בְּאֲדָם. טז' תִּפְלַצְתָּךְ הַשִּׁיאָ אֶתְךָ, זָדוֹן לְבֶן, שְׂכָנֵי בְּחַגְוֵי הַסֹּלַע, תִּפְשִׁי מְרוֹם גְּבֻעָה: כִּי-תִגְבִּיחַ כְּנֶשֶׁר קִנְךָ, מִשָּׁם אוֹרִיךָ נָאִם-ה'. יז' וְהִתְהַלְּךְ אָדָם, לְשָׁמָה; כָּל עֹבֵר עֲלֵיהֶ, יִשָּׁם וְיִשְׁרַק עַל-כָּל-מִכּוֹתָהּ. יח' כְּמַהֲפַכַת סָדָם וְעַמְרָה, וְשִׁכְנֵיהָ--אָמַר ה'; לֹא-יָשֵׁב שָׁם אִישׁ, וְלֹא-יִגּוֹר בָּהּ בֶּן-אָדָם. יט' הֲנֵה כְּאֶרֶז הַיַּעַר מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן, אֶל-נֹוֹה אֵיתָן--כִּי-אֶרְגִּיעָה אֶרְיָצְנוּ מֵעֲלֵיהֶ, וּמִי בַחֲוֹר אֲלֵיהֶ אֶפְקֹד: כִּי מִי כְמוֹנִי, וּמִי יַעֲיִדְנִי, וּמִי-זָה רָעָה, אֲשֶׁר יַעֲמֵד לְפָנַי. {ס} כ' לָכֵן שָׁמַעְנוּ עֲצַת-ה', אֲשֶׁר יַעַץ אֶל-אָדָם, וּמַחֲשֻׁבוֹתָיו, אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל-יִשְׁבֵּי תִימֹן: אִם-לֹא יִסְחָבוּם צְעִירֵי הַצֹּאן, אִם-לֹא יִשָּׁם עֲלֵיהֶם נֹוֹהֶם. כא' מִקּוֹל נִפְלֵם, נַעֲשֶׂה הָאֶרֶץ: צַעֲקָה, בָּנִים-סוּף נִשְׁמַע קוֹלָהּ. כב' הֲנֵה כְּנֶשֶׁר יַעֲלֶה וְיִדְאָה, וְיִפְרֹשׁ כְּנֶפְיוֹ עַל-בְּצָרָה; וְהָיָה לֵב גְּבוּרֵי אָדָם, בְּיוֹם הַהוּא, כְּלָב, אֲשֶׁה מְצָרָה. {פ}

6. תהילים קל"ז:

"זכור ה' לבני אדום את יום ירושלם האומרים - ערו, ערו עד היסוד בה"

7. בראשית לג, יד:

"יעבור נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה ולרגל הילדים עד אשר אבוא אל אדוני שעירתי"

8. דברים ב'

"כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר".
"עברה נא בארצך".

"לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך"

"ויצא אדום לקראתו בעם כבד וביד חזקה".

9. שמואל ב פרק ח:

"בכל אדום שם נציבים ויהי כל אדום עבדים לדוד תהילים"

10. יוסף בן מתתיהו, בקדמוניות היהודים ספר יג, 257

— 258

"הכריע את כל האדומים והרשה להם להישאר בארץ אם יימולו ויאותרו לקיים את חוקי היהודה... ומאותו זמן ואילך היו הללו יהודים".

11. מגילה ו ע"ב:

קסרי וירושלים, אם יאמר לך אדם: חרבו שתיהן - אל תאמן, ישבו שתיהן - אל תאמן. חרבה קסרי וישבה ירושלים, חרבה ירושלים וישבה קסרי - תאמן. שנאמר (יחזקאל כ"ו) אמלאה החרבה: אם מליאה זו - חרבה זו. אם מליאה זו חרבה זו. רב נחמן בר יצחק אמר מהכא "ולאם מלאם יאמץ"